

HØJESTERETS EMBEDSREGNSKAB

2010

Højesterets bidrag til årsrapport for domstolene for 2010

1. Tilgang, afvikling og beholdning

1.1.1. Indkomne sager

Den samlede tilgang af sager steg i 2010 med 9 % fra 344 i 2009 til 376 i 2010. Antallet af civile ankesager er faldet. I forhold til 2006, der var sidste år før domstolsreformen, er den samlede sagstilgang faldet med 35 %. Fordelingen fremgår af tabel 1. Derimod er antallet af indkomne sager med procesbevilling steget med 38 % i forhold til 2006. Fordelingen fremgår af tabel 2.

	2006	2007	2008	2009	2010	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2009
Civile anker	274	309	232	171	152	-44%	-11%
Straffeanker	58	38	31	22	21	-63%	-4%
Civile kæresager	99	66	80	76	91	-8%	19%
Straffekæresager	70	51	28	16	45	-35%	181%
Andragender	83	66	68	59	67	-19%	13%
Indkomne sager i alt	584	530	439	344	376	-35%	9%

	2006	2007	2008	2009	2010	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2009
Civile ankesager	21	17	35	31	25	19%	-19%
Straffeankesager	13	13	21	22	20	53%	-9%
Civile kæresager	34	11	29	41	48	41%	17%
Straffekæresager	23	19	18	6	33	43%	450%
I alt	91	60	103	100	126	38%	26%

	2006	2007	2008	2009	2010	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2009
Forvaltningssager i alt	112	143	55	35	34	-69%	-3%
- heraf skattesager	46	72	16	16	22	-52%	38%
- heraf sager vedr. ekspropriation	1	1	0	0	0	-100%	0%
- heraf sager vedr. arbejdsskade	8	11	4	3	0	-100%	-100%
- heraf sager vedr. ansættelsesforhold	1	2	1	0	1	0%	100%
- heraf sager vedr. social pension	1	0	0	0	0	-100%	0%
- heraf om lov om patientforsikring	1	5	5	1	4	300%	75%
- heraf sager vedr. opholdstilladelse	16	20	0	2	1	-93%	-50%
Andre sagstyper	38	32	29	13	6	-84%	-53%

1.1.2. Tilgangen af civile ankesager faldt i 2010 med 11 % fra 171 i 2009 til 152 i 2010. I forhold til 2006 er det et fald på 44 %. Tilgangen omfatter sager, hvori der er givet tredjeinstansbevilling, og sager, som på grund af deres principielle karakter er behandlet i 1. instans i landsret, samt sager, der er behandlet i 1. instans i Sø- og Handelsretten. Der er imidlertid også i 2010 nye civile ankesager, som er behandlet i 1. instans i landsret efter de tidligere regler. Højesteret forventer derfor, at antal civile ankesager fortsat vil falde lidt. Faldet i sagsantallet er uden betydning for arbejdsbelastningen, fordi

sagernes karakter medfører, at der bruges mere tid på behandlingen, ligesom antallet af medvirkende dommere påvirkes, jf. afsnit 1.2. og 5.

Domstolsreformen har haft en markant virkning på antallet af sager vedrørende myndighedsudøvelse (forvaltningssager), jf. tabel 3. Antallet af disse faldt i 2010 med 3 % i forhold til 2009 og med 69 % i forhold til 2006. Af de 152 civile ankesager, Højesteret modtog i 2010, var kun 34 vedrørende myndighedsudøvelse. Under den tidligere ordning var landsretten 1. instans for skattesager med fri adgang til at anke til Højesteret. Efter domstolsreformen begynder skattesager i byretten. Domstolsreformen har medført et markant fald i antallet af disse. I 2010 modtog Højesteret 22 skattesager mod 46 i 2006. Dette var dog en stigning i forhold til 2008 og 2009, hvor antallet var 16.

1.1.3. For straffeankesagernes vedkommende er domstolsreformen slået fuldt ud igennem. Sagstilgangen i 2010 er på niveau med tilgangen i 2009. Om sagstilgangen vil forblive på dette niveau, afhænger, hvad der i praksis opstår af principielle spørgsmål, som udløser tilladelse til indbrinelse for Højesteret.

1.1.4. Den samlede tilgang af **kæresager** og **andragender**¹ steg med 34 % fra 151 i 2009 til 203 i 2010.

Af de civile kæresager blev 48 indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Dette er i forhold til 2006 en stigning på 41 %.

Antallet af straffekæresager steg fra 16 i 2009 til 45 i 2010, det vil sige en stigning på 181 %. 33 straffekæresager blev indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, hvilket er en stigning på 450 % i forhold til 2009 og på 43 % i forhold til 2006.

Det gælder om kæresager indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, at der i mange tilfælde er tale om særdeles komplekse og tidskrævende sager. En stigende del må fremover forventes at skulle procederes mundtligt eller i hvert fald voteres mundtligt, således at der i stigende omfang må afsættes retsdage til behandling af kæresager.

Antallet indkomne andragender steg med 13 % fra 59 i 2009 til 67 i 2010.

---

¹ Andragender er en fællesbetegnelse for visse anmodninger, der fremsættes såvel inden for den civile retspleje, f.eks. i medfør af retsplejeloven §§ 253, stk. 4 (appel af delafgørelser), 372, 394, stk. 2 (appel efter appelfristens udløb), 392, stk. 1 (kære af delafgørelser), 399 (ekstraordinær genoptagelse eller anke), og inden for strafferetsplejen.

1.2. Afsluttede sager

Det samlede antal af afsluttede sager faldt til 392 i 2010 svarende til et fald på 6 % Heraf faldt antallet af afgjorte sager afgjort ved dom, kendelse eller beslutning fra 343 i 2009 til 337 i 2010, hvilket svarer til et fald på 2 %. Antallet af hævdede sager eller sager sluttet på anden måde faldt fra 73 i 2009 til 55 i 2010, hvilket er et fald på 25 %. I forhold til 2006 er antallet af afsluttede sager ved dom eller kendelse faldet med 41 %. Fordelingen fremgår af tabel 4.

TABEL 4 AFSLUTTEDE OG HÆV EDESAGER							
AFSLUTTET VED DOM/KENDELSE							
Afgørelser	2006	2007	2008	2009	2010	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2009
Dom/kendelse/beslutning							
Civile anker	218	216	195	170	157	-28%	-8%
Straffeanket	57	49	17	21	19	-67%	-10%
Civile kæresager	70	65	65	70	77	10%	10%
Straffekæresager	60	46	26	19	27	-55%	42%
Andragender	80	57	61	63	57	-29%	-10%
I alt	485	433	364	343	337	-31%	-2%
HÆV EDESAGER							
Hævdede sager og sager sluttet på anden måde							
Civile anker	52	53	55	61	48	-8%	-21%
Straffeanket	3	3	4	3	1	-67%	-67%
Civile kæresager	19	7	4	4	1	-95%	-75%
Straffekæresager	7	5	0	2	1	-86%	-50%
Andragender	13	8	0	3	4	-69%	33%
I alt	94	76	63	73	55	-41%	-25%
Alle afsluttede sager	579	509	427	416	392	-32%	-6%

Antallet af civile ankesager, der blev afsluttet ved dom eller kendelse, faldt i 2010 med 8 % til 157 mod 170 i 2009. Antallet af afsluttede straffeanket, hvori der blev afsagt dom, faldt i 2010 med 10 % fra 21 i 2009 til 19 i 2010. Det samlede antal afsluttede straffeanket var i 2010 20 mod 24 i 2009. Det samlede antal af civile kæresager, der blev sluttet ved dom, kendelse eller beslutning, udgjorde i 2010 77 mod 70 i 2009, hvilket er en stigning på 10 %. Antallet af afgjorte straffekæresager steg med 10 % til 27 mod 19 i 2009, mens antallet af afgjorte andragender faldt med 10 % fra 63 i 2009 til 57 i 2010.

Nedgangen i antallet af indkomne og afsluttede ankesager viser, at reformen er ved at slå igennem i Højesteret. Som det fremgår af tabel 2, var der i 2010 en fortsat stigning i antallet af procesbevillinger, således at de indkomne sager i højere grad vedrører principielle spørgsmål og derved er mere ressourcetrækkende. Det viser sig tydeligst ved straffesager og kæremål. Under den tidligere ordning drejede

de fleste straffesager sig alene om strafudmåling, og Højesteret kunne normalt nå hovedforhandling, votering og domsskrivning på 1 dag, i visse tilfælde endda 2 straffesager på samme dag. Dette er ikke længere muligt, da alle sager nu indeholder principielle spørgsmål og derfor kræver 2 dage til hovedforhandling, votering og domsskrivning. Samme tendens gør sig gældende for de civile ankesager, hvor det ikke længere er muligt at afvikle hovedforhandling, votering og domsskrivning på 1 dag. Hertil kommer, at det på grund af sagernes ændrede karakter i stigende omfang er nødvendigt at behandle sagerne med mere end 5 dommere. Disse virkninger af reformen er både forventede og tilsigtede, idet de indebærer, at Højesteret i stigende omfang kan koncentrere sine ressourcer omkring principielle sager. Der henvises til afsnit 5.

Af tabel 5 fremgår, i hvilket omfang Højesteret i civile ankesager har omgjort eller stadfæstet dommen i den foregående instans. I 2010 stadfæstede Højesteret i 56 % af sagerne dommen. Stadfæstelse kan ske i henhold til de grunde, der er anført i den indankede dom, eller i det væsentlige i henhold til disse grunde eller med en helt ny begrundelse. I 44 % af sagerne ændrede Højesteret den indankede doms resultat. Ændringsprocenten er noget højere end de to forudgående år.

TABEL 5 UDFALD AF CIVILE ANKESAGER										
	2006	%	2007	%	2008	%	2009	%	2010	%
Resultat i forhold til den indankede dom:										
Stadfæstelse										
- i henhold til grundene	37		60		49		37		24	
- i det væsentlige i henhold til grundene	58		53		39		39		30	
- med ny begrundelse	52		34		50		42		29	
I alt	147	70%	147	74%	138	75%	118	76%	83	56%
Ændring	63	30%	52	26%	47	25%	38	24%	65	44%
Resultat i forhold til tidligere instans:										
Østre Landsret										
- Stadfæstelse	92	74%	78		87	82%	60	75%	49	64%
- Ændring	32	26%	22		19	18%	20	25%	27	36%
I alt	124	100%	100		106	100%	80	100%	76	100%
Vestre Landsret										
- Stadfæstelse	36	61%	57		37	67%	45	79%	25	61%
- Ændring	23	39%	14		33	33%	12	21%	16	39%
I alt	59	100%	71		55	100%	57	100%	41	100%
Sø- og Handelsretten										
- Stadfæstelse	19	70%	10		14	58%	8	57%	9	29%
- Ændring	8	30%	16		10	42%	6	43%	22	71%
I alt	27	100%	26		24	100%	14	100%	31	100%

I tabellen er afviste sager ikke medtaget.

1.3. Beholdning

Højesterets beholdning af civile ankesager ultimo 2010 faldt med 52 til 331 i forhold til beholdningen i 2009, hvilket er et fald på 14 %. Højesterets samlede sagsbeholdning faldt med 4 %.

	2006	2007	2008	2009	2010	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2009
Civile ankesager	423	463	446	383	331	-22%	-14%
Sager i alt	482	503	511	431	413	-14%	-4%

2. Gennemløbstid

2.1. Gennemløbstid er den tid, der går fra modtagelsesdatoen til afsendelsesdatoen, det vil sige fra det tidspunkt, sagen modtages, til sagen afsluttes ved dom, kendelse, beslutning eller hæves. Gennemløbstiden indeholder således både den periode, hvor parterne forbereder sagen ved skriftveksling, indhentelse og fremlæggelse af nye beviser, herunder afhøring af parter og vidner (forberedelsestiden), og den periode fra parterne har færdigforberedt sagen, til hovedforhandlingen kan foretages, og dom afsiges (berammelsestiden). Dom afsiges normalt en uge efter, at hovedforhandlingen er afsluttet. Parternes ønsker om ny bevisførelse for Højesteret er afgørende for længden af forberedelsestiden. I de sager, hvor der under forberedelsen bliver behov for at forelægge spørgsmål for andre institutioner, f.eks. Retslægerådet, Arbejdsskadestyrelsen eller EU-domstolen, har retten og parterne imidlertid ingen indflydelse på den del af forberedelsestiden, der går til forelæggelsen. Anderledes forholder det sig ved anden bevisførelse, idet den del af forberedelsestiden, der går til afhøring af parter og vidner, i et ikke ubetydeligt omfang beror på parternes advokater. Det samme gælder den del af forberedelsestiden, der vedrører skriftveksling om processuelle spørgsmål.

TABEL 7 GENNEMLØBSTID I DAGE					
	2006	2007	2008	2009	2010
CIVILE ANKESAGER					
Med mundtlig hovedforhandling:	765	662	735	715	840
- heraf forberedelsestid	440	254	320	295	433
- heraf berammelsestid, hovedforhandling, votering og afsigelse af dom	325	408	407	420	407
Med skriftlig hovedforhandling:	575	462	474	370	491
- heraf forberedelsestid	215	150	210	187	241
- heraf skriftlig procedure, votering og afsigelse af dom	360 ²⁾	311 ³⁾	265 ⁴⁾	183 ⁵⁾	249 ⁶⁾
Alle civile ankesager¹⁾	634	572	608	621	745
STRAFFEANKER					
Straffeanker med hovedforhandling:	153	161	200	193	207
Alle straffeanker¹⁾	149	156	181	188	199
KÆRESAGER OG ANDRAGENDER					
Civile kæresager	69	106	98	123	115
Straffekæresager	59	80	112	101	102
Andragender	43	53	73	67	58
Alle kæresager og andragender¹⁾	57	81	91	97	92

¹⁾ Denne oversigt omfatter også sager, der er hævet eller afvist.

²⁾ Heraf til skriftlig procedure og votering, henholdsvis 179 og 181 dage.

³⁾ Heraf til skriftlig procedure og votering, henholdsvis 191 og 120 dage.

⁴⁾ Heraf til skriftlig procedure og skriftlig votering, henholdsvis 191 og 74 dage.

⁵⁾ Heraf til skriftlig procedure og skriftlig votering, henholdsvis 131 og 51 dage.

⁶⁾ Heraf til skriftlig procedure og skriftlig votering, henholdsvis 161 og 88 dage.

2.2. For **civile ankesager**, der i 2010 blev afsluttet ved dom efter *mundtlig* hovedforhandling, steg den gennemsnitlige gennemløbstid i forhold til 2009 fra 715 dage til 840 dage. Stigningen skyldes navnlig, at forberedelsestiden steg fra 295 dage i 2009 til 433 dage i 2010. Berammelsestiden (inkl. tiden indtil afsigelse af dom) var nogenlunde uændret i de to år (420 dage i 2009 og 407 dage i 2010). De sager, som blev afgjort i 2010, er med en berammelsestid på 14-15 måneder blevet berammet i 2008 og 2009. Højesteret har siden 2008 arbejdet på at få berammet gamle sager, også selv om forberedelsen ikke er afsluttet. Ved udgangen af 2010 var alle sager – bortset fra sager, der er forelagt eller skal forelægges for EU-Domstolen – indkommet før den 1. januar 2010 blevet berammet. Dette initiativ er den væsentligste årsag til, at den gennemsnitlige gennemløbstid for civile sager er steget i 2010. Den store beholdning af verserende sager, jf. tabel 6, skyldes mange år med et højt niveau af indkomne sager, før domstolsreformen slog igennem i Højesteret, jf. nedenfor i afsnit 5 og notat af 4. februar 2010 om Højesteret og domstolsreformen, bilagt Højesterets embedsregnskab for 2009. For sager indkommet efter den 1. januar 2011 følger Højesteret den praksis, at sagerne – igen bortset fra forelæggelsessagerne – som altovervejende hovedregel berammes senest, når der er forløbet 6 måneder efter indbringelsen for Højesteret. Højesteret forventer fortsat, at den gennemsnitlige gennemløbstid herefter i

løbet af et par år vil kunne nedbringes til ca. 1½ år. Højesteret bestræber sig i øvrigt på fortsat at effektivisere forberedelsen med henblik på at nedbringe forberedelsestiden, bl.a. ved at sørge for kortere frister til advokaterne og effektiv håndhævelse af fristerne.

Civile ankesager, der i 2010 blev afsluttet ved dom efter *skriftlig* procedure, havde en gennemsnitlig gennemløbstid på 491 dage mod 370 dage i 2009. Forberedelsestiden i disse sager var på 241 dage, hvilket er en stigning i forhold til 2009. Også den resterende periode indtil domsafsigelsen steg fra 183 dage i 2009 til 249 i 2010. Af denne periode gik i gennemsnit 161 dage med parternes udarbejdelse af skriftlig procedure, mens dommerfuldmægtigens behandling, dommernes votering og domsafsigelse i gennemsnit steg til 88 dage.

TABEL 8 SKRIFTLIGT BEHANDLEDE CIVILE ANKESAGER							
	2006	2007	2008	2009	2010	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2009
Udgået til skriftlig behandling	73	69	29	28	29	-60%	4%
Afsagte domme	76	70	62	30	18	-76%	-40%
- heraf mundtligt voterede	35	43	60	22	16	-54%	-27%

I tabellen er afviste sager ikke medtaget.

Forholdet mellem antallet af mundtlige og skriftlige hovedforhandlinger har betydning for gennemløbstiden inden for den enkelte kategori. I det omfang der aflyses mundtlige hovedforhandlinger, voteres der på disse dage i sager, der er udtaget til skriftlig behandling. Antallet af bortfaldne hovedforhandlinger har retten normalt ingen indflydelse på, idet bortfald i det væsentlige skyldes, at sagerne bliver hævet. I 2010 blev der afsagt 18 domme efter skriftlig hovedforhandling, hvoraf de 16 blev afsagt efter mundtlig votering på en af de dage, hvor en allerede berammet hovedforhandling bortfaldt. De resterende 2 sager blev afgjort efter skriftlig votering, til hvilke der ikke afsættes særlige retsdage, idet sådanne sager cirkulerer mellem de deltagende dommere. Der er i 2010 udgået færre sager til skriftlig behandling og også afsluttet færre. Dette skyldes navnlig sagernes ændrede karakter efter reformen, jf. punkt 1.2.

2.3. Den gennemsnitlige gennemløbstid for alle afsluttede **straffeank**er var i 2010 199 dage. Det er en stigning på 11 dage i forhold til 2009. Gennemløbstiden for straffeanker, der afsluttes efter hovedforhandling steg med 11 dage fra 193 dage i 2009 til 207 i 2010. En egentlig forberedelse af straffeanker med skriftveksling og bevisoptagelse er sjældent forekommende. Hovedforhandling i straffeanker berammes umiddelbart efter, at rigsadvokatens ankemeddelelse er modtaget i forkyndt stand. Berammelsen sker til en af de dage, der i forvejen er reserveret til straffesager, således at de kan behandles inden for en rimelig tid og uafhængigt af berammelsestiden for de øvrige sager. Gennemløbstidens længde

afspejler både, at sagerne efter domstolsreformen har ændret karakter og medført et større ressourceforbrug, jf. ovenfor under pkt. 1.2, og at såvel Rigsadvokaten og forsvarerne har vanskeligt ved at nå at forberede sagen og deltage i hovedforhandling indenfor en kortere berammelsestid. Det kan derfor ikke forventes at gennemløbstiden for straffeankersager kan nedbringes væsentligt.

2.4. Gennemløbstiden for alle afsluttede **kæresager** og **andragender** faldt i 2010 til 92 dage, mod 97 dage i 2009. Dette fald er værd at sammenholde med stigningen i antallet af afgjorte kæresager, jf. tabel 4.

3. Organisation og ressourceanvendelse

Ved vurderingen af ressourceanvendelsen skal Højesterets særlige arbejdsopgaver og arbejdsform tages i betragtning.

3.1. Højesterets retssager

Forberedelsen af civile ankesager, der udgør lidt over halvdelen af alle sager, forestås af Højesterets anke- og kæremålsudvalg. Udvalget består af 3 dommere, der, såfremt der opstår tvister under sagsforberedelsen, på skriftligt grundlag tager stilling til spørgsmålet. Det kan f.eks. dreje sig om tilladelse til nye påstande eller anbringender, eller om i hvilket omfang der skal indhentes supplerende oplysninger, afhøres vidner eller foretages syn og skøn. Afgørelse træffes på grundlag af parternes indlæg og en dommerfuldmægtigs skriftlige gennemgang af sagen og tvistepunkterne. Såfremt der tillades afhøring af parter eller vidner, foretages disse af den byret, hvor parterne eller vidnerne har hjemting, eller i Højesteret af en dommerfuldmægtig, der i forvejen kender sagen.

Når forberedelsen er afsluttet, indkaldes advokaterne til et berammelsesmøde med ankeudvalgsformanden, hvor hovedforhandlingens varighed samt spørgsmålet om, hvorvidt sagen er egnet til skriftlig behandling, drøftes. Herved sikres det, at der ikke afsættes unødigt tid til hovedforhandlingen. Som følge af, at sagerne i stigende grad er principielle og tunge, er antallet af retsdage pr. sag steget. På mødet i ankeudvalget bliver tidspunktet for hovedforhandlingen fastlagt og sagen henvist til en af rettens to afdelinger, medmindre sagen skal forhandles skriftligt. Berammelse sker dog ofte telefonisk uden afholdelse af et møde. Ankeudvalgsformanden kan – også mod advokaternes indstilling – beslutte, at en sag skal behandles skriftligt. For at sikre en hensigtsmæssig udnyttelse af den tid, der afsættes til hovedforhandlingen, anmodes advokaterne endvidere om inden hovedforhandlingen at udfærdige en tidsplan herfor.

Det er Højesterets erfaring, at en nedbringelse af berammelsestiden i civile sager til under 6 måneder ikke er realistisk, idet advokaterne i mundtligt behandlede civile sager ofte ikke har mulighed for at møde til hovedforhandlingen inden for en 6 måneders periode.

Siden 2008 har Højesteret haft den ordning, at 2 dommerfuldmægtige indgår i et tæt samarbejde med de førstvoterende dommere om den sag, dommeren forbereder. Bistanden kan blandt andet bestå i undersøgelse af særlige spørgsmål, drøftelser af sagen og udarbejdelse af domsudkast. Ordningen er også en meget værdifuld del af dommerfuldmægtigenes uddannelse i Højesteret og vil med fordel kunne udvides til alle mundtligt forhandlede sager.

I 2010 blev der givet 20 tilladelser til bevisoptagelser i form af afhøringer af parter og vidner. Af disse blev de 23 foretaget i Højesteret under retsmøder, der ledes af en dommerfuldmægtig. I 2009 var antallet af tilladelser 31, hvoraf 26 afhøringer blev foretaget af dommerfuldmægtige i Højesteret.

I de mundtlige hovedforhandlinger medvirker mindst 5 dommere. I principielle sager og andre sager af særlig vigtighed kan retten bestemme, at der skal medvirke flere dommere. Antallet af dommerdage pr. retsdag er efter i 2007 og 2008 at have været godt 5,1, steget til 5,4 i 2009 og var i 2010 5,6, jf. afsnit 5. Dette skyldes, at hovedforhandlingerne hyppigere sættes med udvidet dommerantal. Forud for hovedforhandlingen har dommerne gennemgået sagen, den af parterne udfærdigede ekstrakt, parternes sammenfattende processkrifter samt parternes materialesamlinger, hvis omfang varierer, men sædvanligvis er meget omfattende. Dette forberedelsesarbejde er meget tidskrævende. Dommerne voterer straks efter hovedforhandlingens afslutning. Der har hidtil normalt været afsat lige så lang tid til votering og domsskrivning som til hovedforhandlingen. Det er dog ofte ikke tilstrækkeligt, og domsskrivningen må da fortsættes efter hovedforhandling og votering i andre allerede berammede sager. Dette er nødvendigt, da der normalt ikke afsættes berammelsesfrie dage. Udviklingen har således medført, at der må afsættes mere tid til den enkelte sag – både som følge af sagernes karakter og som følge af, at der medvirker flere dommere end de normale 5.

Antallet af medvirkende dommere i de skriftligt behandlede ankesager er som for de mundtligt behandlede. Fordelen ved de skriftligt behandlede, men mundtligt voterede ankesager er, at de kan votes på tidspunkter, hvor der med kort varsel er bortfaldet en berammet hovedforhandling. Dommernes forberedelse i disse sager svarer til forberedelsen i de mundtligt behandlede sager. Dog udgår en del af de ankesager, hvor en part er selvmøder, til skriftlig behandling, hvilket kan gøre forberedelsen af voteringen tungere.

I de mundtligt forhandlede og de skriftligt behandlede, men mundtligt voterede ankesager samt i straffeankesager overværes dommernes votering af en dommerfuldmægtig, der nedskriver voteringerne, som indsættes i voteringsprotokoller i redigeret form. Dette arbejde er meget tidskrævende.

I straffeankesager kan Højesteret kun tage stilling til straffens udmåling, til fortolkning af de straffebestemmelser, som påstås overtrådt, til, om der foreligger formelle fejl ved behandlingen i de tidligere instanser og om det faktiske forhold, tiltalte er fundet skyldig i, med rette er henført under den lovbestemmelse, tiltalte er straffet efter. Højesteret kan derimod ikke tage stilling til, om beviserne er rigtigt bedømt.

TABEL 9 HOVEDFORHANDLINGERNES VARIGHED					
Flere sager, der behandles samlet, tæller kun en gang					
	2006	2007	2008	2009	2010
Civile sager¹⁾					
< 1 dag	27	34	9	7	11
1 dag	63	75	92	105	89
1½ dag	13	16	6	5	14
2 dage	6	4	4	5	2
2½ dage	3				
3 dage	4		1	1	3
3½ dage			1		
4 dage		1			
4½ dage					
5 dage	2				
> 5 dage					
Straffesager¹⁾					
< 1 dag	51	45	13	18	6
1 dag	3	2	2	2	8
1½ dag				1	1
2 dage			2		
2½ dage					
3 dage		1			

¹⁾ Det er alene den tid, der er afsat til parternes indlæg under hovedforhandlingen, der er opgjort.

Den tid, der anvendes til dommernes forberedelse og til votering og domsskrivning, er derimod ikke medtaget.

Kæresager bliver næsten altid behandlet skriftligt. Parterne indgiver således skriftlige indlæg. Sagerne forberedes af en dommerfuldmægtig, der udfærdiger referat og gennemgår forarbejder, litteratur og praksis samt udfærdiger udkast til afgørelse. Voteringen foregår normalt også skriftligt. I kæresager medvirker normalt 3 dommere. En del af kæresagerne er indbragt med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. tabel 6, og angår derfor principielle spørgsmål, hvilket kan nødvendiggøre deltagelse af 5 eller eventuelt 7 dommere. Tyngden af disse sager kan i vidt omfang sidestilles med de skriftligt behandlede civile ankesager. Det sker, at kæresager, evt. på Højesterets initiativ, forhandles mundtligt.

Andragender behandles altid skriftligt med indstilling fra en dommerfuldmægtig.

3.2. Andre opgaver

Udover behandlingen af retssager varetager Højesteret en række andre opgaver.

Præsidenten har ansvaret for Højesterets **administrative opgaver**. Opgaverne udføres af Højesterets justitskontor, der ledes af administrationschefen med reference til præsidenten. De administrative opgaver er stigende, ikke mindst på informationsområdet og det personaleadministrative område.

Administrationschefen bistår endvidere præsidenten med behandlingen af blandt andet klager over højesteretsdommere og præsidenter ved landsretterne og SØ- og Handelsretten. Hun behandler også spørgsmål om retsafgift og aktindsigt, der ved tvivlsspørgsmål forelægges retten til afgørelse.

Med henblik på at forbedre den interne information afholder Højesteret 1 – 2 gange i kvartalet et møde for alle ansatte, hvor medarbejderne informerer om sager og øvrige emner af almen interesse for medarbejderne.

Højesteret varetager endvidere sekretariatsfunktionen for Den Særlige Klageret, Bibeskæftigelsesnævnet og Rigsretten.

Den Særlige Klageret har sekretariat i Højesteret, jf. retsplejelovens § 1a, stk. 5. Klageretten behandler anmodninger om genoptagelse af straffesager, klager over dommere og andre domstolsjurister og kæresager vedrørende forsvarerudelukkelse. Endvidere behandler Klageretten sager om afskedigelse af dommere og om afskedigelse og uansøgt forflyttelse af andre domstolsjurister. Klageretten består af en højesteretsdommer, der er formand, en landsdommer og en byretsdommer, en advokat og en professor. Både den forberedende sagsbehandling og voteringen i Klageretten foregår i almindelighed skriftligt. Sekretariatsopgaverne består i at forberede sagerne med indhentelse af akter, partshøring og udfærdigelse af referater og udkast til afgørelse, inden sagen rundsendes til votering blandt medlemmerne. Sekretariatsopgaverne varetages af 3 dommerfuldmægtige og 2 kontorfunktionærer.

TABEL 10 DEN SÆRLIGE KLAGERET						
	2006	2007	2008	2009	2010	Ændring i % ift. 2009
Antal afgjorte sager						
Genoptagelse	59 ¹⁾	42	111	99	58 ³⁾	-41%
Dommersager	66 ²⁾	45	91 ²⁾	86	61	-29%
Kæresager (§ 737, § 987)	12	4	6	14	16	14%
I alt	137	91	208	199	135	-32%

¹⁾ Anmodning om genoptagelse blev imødekommet i 5 af sagerne.

²⁾ I en af sagerne blev der udtrykt misbilligelse.

³⁾ Anmodning om genoptagelse blev imødekommet i 7 af sagerne.

I 2010 var antallet af indkomne sager i Klageretten 135 mod 166 i 2009. Der har i 2010 været et beskedent fald i antallet af afgjorte sager, idet der i 2010 blev afgjort i alt 135 sager mod 199 året før. Antallet af klager over dommere eller andre domstolsjurister faldt i 2010 til 61 mod 86 i 2009. Antallet af afgørelser i sager vedrørende genoptagelse faldt fra 99 i 2009 til 58 i 2010, mens kæresagerne steg fra 14 i 2009 til 16 i 2010. Udviklingen i sagsantallet i årene 2006-2010 fremgår af tabel 10. Ud over de sager, der fremgår af tabellen, afsluttes et antal sager administrativt af sekretariatet uden votering blandt Klagerettens medlemmer.

Bibeskæftigelsesnævnet har ligeledes sekretariat i Højesteret, jf. retsplejelovens § 47f, stk. 3. Nævnet varetager tilladelses- og tilsynsopgaver i relation til dommers lønnede, faste bibeskæftigelse. Nævnet kan således godkende, at et fast indtægtsgivende hverv kan bestrides af en dommer, og en sådan tilladelse er nødvendig, når det ikke ved lov er bestemt, at det skal bestrides af en dommer. Nævnet kan endvidere godkende, at hverv som medlem af et offentligt eller privat råd eller nævn må varetages af en dommer fra de overordnede retter, selv om det ikke ved lov er bestemt, at det skal varetages af en sådan dommer. Nævnet modtager endvidere årlige indberetninger fra alle dommere vedrørende deres bibeskæftigelse. Nævnet offentliggør hvert år en redegørelse for sin virksomhed og en oversigt over dommernes indtægtsgivende bibeskæftigelse. Redegørelserne findes på nævnets hjemmeside.

Bibeskæftigelsesnævnet består af præsidenten for Højesteret, præsidenterne for de to landsretter, en præsident valgt af de øvrige retspræsidenter, en byretsdommer og to offentlighedsrepræsentanter. Nævnet er etableret med virkning fra den 1. januar 2007. Sekretariatsfunktionen har været ressourcekrævende og har inddraget alle personalegrupper, herunder dommerfuldmægtige. Der blev imidlertid ikke tilført Højesteret yderligere i ressourcer i forbindelse med oprettelse af nævnet. I 2009 behandlede Bibeskæftigelsesnævnets sekretariat 78 sager mod 87 sager i 2009.

Det fremgår nedenfor af tabel 11, at gruppen af øvrige jurister anvender 9 % og gruppen af øvrige personale anvender 8 % af arbejdstiden på sekretariatsfunktionerne i Den Særlige Klageret og Bibeskæftigelsesnævnet.

Endvidere varetager højsteretsdommerne **andre offentlige opgaver** af generel betydning for retsplejen og domstolene. Formandsposten i en række råd og nævn bestrides af højsteretsdommere. Det gælder således blandt andet Procesbevillingsnævnet, bestyrelsen for Domstolsstyrelsen og Dommerudnævnelsesrådet.

Højsteret deltager i vidt omfang i **internationalt samarbejde**, herunder i møder på nordisk og europæisk plan. Som et led i dette arbejde udarbejdes ofte redegørelser på engelsk om nationale retsforhold eller besvares spørgeskemaer til brug for efterfølgende drøftelser i internationale fora. Dette arbejde er tidskrævende både for dommere og fuldmægtige. Da Danmark hverken har forvaltningsdomstole eller en særlig forfatningsdomstol, er Højsterets deltagelse i internationalt samarbejde mere tidskrævende end i lande med specialdomstole.

Blandt de internationale møder i 2010, hvor repræsentanter for Højsteret har deltaget, ofte med forberedte indlæg, kan nævnes:

- Nordisk højsteretsdommermøde, som i år blev afholdt i København
- Estonias Højsterets 90-års jubilæum
- 16th Judicial Conference in Beijing
- Nordisk møde for højsteretsbibliotekarer, Oslo
- Konference i Luxembourg for Højste forvaltningsdomstole
- Conference of High Court Presidents and Prosecutor Generals of EU, Madrid
- Seminar vedr. public relations, Luxembourg
- Konference i Salzburg, Østrig, vedr. "national/EU Jurisdiction"
- Seminar i Hollands Højsteret: "Selection of Cases"
- Konference i Luxembourg: "Preventing Backlog in Administrative Justice"
- Komite vedr. dommerudnævnelser ved EU-domstolen, Belgien
- Nordisk administrationschefmøde i Stockholm
- Nordisk præsidentmøde i Vasa
- Kollokvium i Dublin, Network of Supreme Court Presidents in the EU
- Dommermøder i Østre og Vestre Landsretskredse
- Nordisk kriminalistmøde
- Foredrag om Danmarks Højsteret ved Salzburg Universitets Summer School
- Konference i Belgien: "Asylum and Immigration Law"
- Konference i Belgien: "Common Portal of Case Law"

Dommere fra Højesteret har virket som dommere ved det nordiske processpil om menneskerettigheder, der i 2010 blev holdt i København og ved Juridisk diskussionsklubs processpil i København.

Højesteret har i 2010 modtaget en række besøg, hvor de besøgende orienteres om bl.a. Højesterets historie, stilling over for regering og Folketing, det daglige arbejde i retten og om domstolsreformens betydning for Højesteret. Som eksempler på disse besøg kan nævnes:

- DKH Kronprinsen og Kronprinsessen

Højesteret har endvidere modtaget besøg fra en række byretter og uddannelsesinstitutioner, samt organisationer, virksomheder og administrative myndigheder. Også i 2010 havde Højesteret åbnet dørene på Kulturnatten, hvor der var over 1.300 besøgende.

Højesteret har i 2010 modtaget et stort antal udenlandske besøgende, herunder:

- Præsidenten for Menneskerettighedsdomstolen
- Dommer fra Norge
- Dommere fra Japan
- Japans ambassadør
- Englands ambassadør
- Delegation fra Kina
- Delegation fra Vietnam

I 2009 etableredes i overensstemmelse med Visionsudvalgets forslag en studieordning, hvorefter Højesteret modtager besøg af dommere fra by- og landsretterne samt SØ- og Handelsretten. Studiebesøget omfatter overværelse af hovedforhandlinger, votering og domsskrivning samt orientering om Højesterets arbejdsform. I 2010 var antallet af besøgende 40 landsdommere og byretsdommer. Der er fortsat en meget stor interesse for ordningen, der forventes at fortsætte de kommende år.

3.3. Årsværk

Højesterets samlede forbrug af årsværk var i 2010 på 46,67 fordelt på 31,41 for juridisk personale, heraf 19 årsværk for dommere, 8,58 på kontorphonale og 6,68 på øvrigt personale (2 vagtmestre, 1 bibliotekar, 1 IT-medarbejder, 1 køkkenmedhjælper og 5 studenter).

Højesterets samlede forbrug af årsværk var i 2009 på 45,18 fordelt på 30,97 årsværk for juridisk personale, heraf 19 årsværk for dommere, 9,31 på kontorphonale og 4,90 på øvrigt personale.

Da hvervet som formand for Procesbevillingsnævnet er en fuldtidsstilling, indgår der 1 dommerårsværk mindre i Højesterets arbejdsfordeling end angivet ovenfor.

Der er i løbet af året foretaget en registrering af den enkelte medarbejders relative arbejdstid fordelt på sagstyper og arbejdsområder. Registreringen er foretaget skønsmæssigt og i det væsentlige månedsvis af medarbejderne selv. Den registrerede relative arbejdstid omfatter det arbejde, der er en del af Højesterets virksomhed. Heri indgår arbejde i Den Særlige Klageret, Bibeskæftigelsesnævnet og andre råd og nævn, i det omfang arbejdet ikke vederlægges særskilt.

TABEL 11 TIDSFORBRUG			
Opgjort i procent af den tid, der er anvendt på arbejde i Højesteret			
	Dommere	Øvrige jurister	Øvrigt personale
Straffeanker	10	6	1
Straffekæresager/andragender	4	3	1
Civile anker	73	44	19
Civile kæresager/andragender	7	23	3
Kursusaktivitet	0	3	0
Økonomiforvaltning	0	0	6
Ledelse og administration	3	9	24
Interne udvalg	1	0	1
Edb			10
Vagtmester- og reception			12
Den Særlige Klageret/Bibeskæftigelsesnævnet	1	9	8
Biblioteksopgaver			10
Køkken			
Andre opgaver	1	3	5
I alt	100%	100%	100%

4. Handlingsplan 2010

Højesterets handlingsplan for 2010 indeholder tiltag på fokusområderne: Nedbringelse af sagsbehandlingstider, kvalitet og opfølgning på brugerundersøgelsen 2009.

Gennemløbstiden for civile sager afkortes ved forkortelse af både advokaternes forberedelsestid og navnlig berammelsestiden: Forberedelsestiden forkortes ved, at parterne som hovedregel kun får mulighed for at fremkomme med ét indlæg i forbindelse med tvister under forberedelsen, inder der optages til afgørelse. Der afholdes berammelsesmøder som telefonmøder for sager, der involverer advokater udenfor København.

I løbet af 2010 blev alle sager, der var indkommet før 1. januar 2009, medmindre sagerne skulle forelægges for EU-domstolen, berammet. Herefter var målet, at sagerne berammes, når advokaterne har afsluttet forberedelsen, og under alle omstændigheder, når der er forløbet 6 måneder siden ankens iværksættelse.

Det hidtidige dommerantal kan kun lige akkurat klare den forventede sagsmængde med balance mellem den årlige modtagelse og afslutning af sager. Normeringen skal derfor fortsat fastholdes. Også den øvrige normering er af afgørende betydning for sagsforberedelsen og det arbejde, der er i tilknytning til hovedforhandlingerne.

Der blev i maj 2010 afholdt fælles temadag for alle medarbejdere. Der blev bl.a. drøftet initiativer til nedbringelse af sagsbehandlingstiden og til effektiviseringen af sagsbehandlingen.

I kvalitetssikringen er det af afgørende betydning, at der er den fornødne tid og kapacitet til rådighed til omhyggelig behandling af sagerne. Højesteret er sidste instans og skal behandle sager af principiel karakter og omfattende betydning. Dette gælder for alle led i såvel rettens som administrationens sagsbehandling.

Højesteret vil fortsat arbejde på at forbedre begrundelserne i afgørelserne.

Brugerundersøgelsen, der blev gennemført over 14 dage i december 2009, omfattede 23 besvarelser. Heraf var 21 professionelle brugere (advokater, anklagere), mens 2 var almindelige brugere (parter). Generelt lå brugertilfredsheden over gennemsnittet for domstolene. På de følgende punkter vil der iværksættes eller videreføres tiltag til forbedringer.

Brug af e-mail:

Brugerne ønsker mulighed for digital kommunikation i langt højere grad, end der er mulighed for nu med de eksisterende elektroniske systemer. Højesteret støtter ved deltagelse i arbejdsgrupper det centrale arbejde med at udbygge digitaliseringen af sagsbehandlingssystemerne.

Standarden af tekniske hjælpemidler:

Standarden af tekniske hjælpemidler blev ikke vurderet højt. Højesteret stiller tekniske hjælpemidler til rådighed for advokaterne med internetadgang i begge afdelinger og i 2. afdeling tillige AV-udstyr. Brugerne gøres opmærksom på disse muligheder på Højesterets hjemmeside.

Der søges ressourcer til etablering af samme muligheder i rettens 1. afdeling.

Adgangs- og parkeringsforhold:

Der er ingen reserverede parkeringspladser for rettens brugere, og det er ikke muligt at etablere et særligt parkeringsareal. For at sikre brugerne god orientering om parkeringsforholdene, lægges der en oversigt over adgangsforhold på hjemmesiden, ligesom der gøres opmærksom på, at der ikke er reserverede parkeringspladser forbeholdt rettens brugere.

Sagsbehandlingstiden:

Sagsbehandlingstiden vurderes af brugerne som for lang. Brugere vurderer, at dette skyldes rettens forhold. Om dette punkt henvises til bemærkningerne ovenfor vedrørende fokusområde 1. Årsagen er, at domstolsreformen kom alt for sent i forhold til Højesteret. Den frie adgang til appel af sager anlagt ved landsretterne og væksten i antal appellerede sager over en længere årrække medførte en ophobning af sager på trods af en fordobling af produktionen. Nedbringelsen af denne bunke er fortsat en udfordring.

5. Forventninger til de kommende år

Som der er redegjort for i embedsregnskabet for 2009 og i det dertil hørende notat af 4. februar 2010, der belyste reformens indvirkning på tilgangen og karakteren af sagerne, indebærer domstolsreformen en væsentlig ændring af Højesterets opgaver, idet ressourcerne nu i langt højere grad koncentrerer om de centrale opgaver, at sikre retsenhed og afgøre principielle sager.

En virkning af reformen er en nedgang i antallet af indkomne sager, men dette modsvares af, at alle de sager, der kommer efter de nye regler, er af principiel karakter og dermed mere ressourcekrævende. Det øgede ressourceforbrug har vist sig ved, at det er nødvendigt at afsætte flere retsdage pr. sag, og at der oftere end før medvirker 7 eller flere dommere. Antallet af retsdage pr. sag er fra 2007 til 2010 steget fra 1,6 til 2,2, og antallet af dommerdage pr. retsdage er - efter i 2007 og 2008 at have været godt 5,1 - nu steget til 5,6 i 2010. Det må således forventes, at der - når reformen er slået igennem fuldt ud - vil blive anvendt gennemsnitligt 2,6 retsdage pr. sag (en yderligere stigning på 20 %) og 5,7 dommerdage pr. retsdag (en yderligere stigning på 6 %). På den baggrund er det Højesterets vurdering, at Højesteret med de forventede krav til retsdag pr. sag og dommerdage pr. retsdag og med det hidtidige dommerantal kun lige akkurat klare den forventede sagsmængde med balance mellem den årlige modtagelse og afslutning af sager. Disse forudsigelser om balancen mellem antallet af retsdage og nødvendige dommerantal er behæftet med stor usikkerhed, navnlig fordi de er resultatet af en meget

konkret bedømmelse af den enkelte sag og i øvrigt baseret på udviklingen i en forholdsvis kort periode.

Den aktuelle gennemsnitlige gennemløbstid på godt 2 år for civile ankesager er stadig for lang. Det er Højesterets mål at nedbringe den gennemsnitlige gennemløbstid til 1 år. Det er fortsat Højesterets forventning, at den i løbet af et par år kan nedbringes til 1½ år, mens det vil vare yderligere nogle år, før den kommer ned på 1 år. Dette skøn er selvsagt også behæftet med stor usikkerhed.

Det er derfor Højesterets opfattelse, at den nuværende dommerbemanding skal opretholdes, men at udviklingen i sagsmængde og -tyngde samt gennemløbstider løbende skal følges med henblik på nødvendige justeringer.